

TAŞLICALI YAHYA'NIN YUSUF İLE ZÜLEYHA ADLI MESNEVİSİNİN YUSUF SURESİYLE MUKAYESESİ

BÜŞRA DİNÇ *

ÖZET

Doğu edebiyatında anlatının sınırlarının en geniş olduğu ve şairlerin bu sayede çok sayıda kurgusal metin oluşturabildikleri türlerden biri olan mesneviler, yüzyıllar boyunca çeşitli şairler tarafından kaleme alınmış ve neticesinde birçok hikâye ortaya çıkmıştır.

Bunlardan biri de Yusuf ile Züleyha mesnevisidir. Bu mesnevinin önemli kaynaklarından biri kutsal metinlerdir. *Kur'an-ı Kerim'*deki Yusuf suresi bunlardandır. Bu sebeple kendisinin dayanaklarından biri olan bu kutsal metinle mesnevi arasında birtakım benzerlik ve farklılıkların tespiti mümkündür.

Bu çalışmada metinlerin karşılaştırılması suretiyle bahsedilen husus açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesnevi, Yusuf suresi, Yusuf ile Züleyha Mesnevisi.

---

* *Büşra DİNÇ*, Yeditepe Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

ABSTRACT

The mathnawi was one of the genres that had no limitation to write and therefore the poets had created many fictions in Eastern literature. This genre had been used by the eastern poets during the centuries and some stories had come to the forefront, like Joseph and Zuleika. Sacred texts were the important sources of this mathnawi. The Sura of Joseph in Koran was one of them. Thus many differences and similarities can be found between the Sura of Joseph and the mathnawi of Joseph and Zuleika that first one is a sacred text and the other one is a fiction. In this study we will try to explain this subject by comparing the mentioned mathnawi and sura.

Key words: Mathnawi, The Sura of Joseph, The Mathnawi of Joseph and Zuleika.

چکیده

مثنوی یوسف و زلیخا یکی از کهن ترین قصاید دینی است که منبع آن بر کتابهای مقدس استوار است. داستان در قرآن کریم باعنوان " احسن القصص " قید شده است. حکایت یوسف و زلیخا قرنهای یکی از مفاهیم و مضامین اساسی ادبیات شرق بوده است. شاعران، مثنوی یوسف و زلیخایی خود را که در اساسش، همان داستان قرار گرفته است را به سبک خود آراسته و آثار فراهم کرده اند.

"ناشلی جالی یحیی" از چهره های مشهور شعر عثمانی در قرن شانزدهم یکی از این شاعران است. مثنوی او براساس تحقیقی که "محمد چاوش اوغلو" انجام داده ، 5180 بیت دارد. مثنوی با بیت:

"الهی چشم مرا بینا کن و آن را روزن یوسف مریم گردان"

شروع می شود و با بیت-

" برای این که خدا شاهد عیبم نباشد، سخن را با دعا ختم می کنم"

به پایان می رسد.

در این مقاله ابتدا خلاصه ای از مثنوی یوسف و زلیخای " تاشلی جالی یحیی " داده می شود و سپس از قراین و افتراقاتی که میان این مثنوی و آیات قرآنی وجود دارد سخن به میان می آید. در پایان به ویژگیهای این شاعر که موقعیتی خاص به وی بخشیده، اشاره خواهد شد.

GİRİŞ

Yusuf ile Züleyha mesnevisi, en eski dini kıssalardandır ve kaynağını kutsal kitaplardan almıştır. *Kur'an-ı Kerim'*de "ahsenü'l-kıssa" olarak bilinmektedir. Yusuf ile Züleyha'nın hikâyesi yüzyıllar boyunca doğu edebiyatının önemli konularından biri olmuştur. Şairler temeline aynı hikâyenin yattığı bu mesneviyi kendi üsluplarıyla işlemiş ve kendi yapıtlarını oluşturmuşlardır. Bu şairlerden biri de 16. yy. Osmanlı şiirinin önemli isimlerinden biri olan Taşlıcalı Yahya'dır.

Taşlıcalı Yahya'nın Yusuf ile Züleyha mesnevisi Mehmet Çavuşoğlu'nun tespitlerine göre 5180 beyittir. Mesnevi,

"İlâhî 'ayn-ı 'ışkum rûşen eyle

Murâdum Yûsufına revzen eyle" beytiyle başlamakta;

"Ehâlî olmaya 'aybına nâzır

Du'â ile sözi hatm ide âhir" beytiyle sona ermektedir.

Bu çalışmada, öncelikle Taşlıcalı Yahya'nın bahsi geçen mesnevisinin özeti verilecek, ardından ayetlerin ve beyitlerin karışlaştırılmasıyla mesnevi ile sure arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılacak, son olarak da mesnevinin şairini özgün kılan niteliklerine değinilecektir.

1. Taşlıcalı Yahya'nın Yusuf İle Züleyha Adlı Mesnevisinin Özeti

Hz. İshak'ın oğlu Hz. Yakub, halasının kızıyla evlenir ve on iki çocuk sahibi olur. Onun on ikinci çocuğu Yusuf'tur. Yusuf, Yakub'un diğer çocuklarına nazaran çok daha güzel ve iyi karakter sahibi biridir. Bu sebeple Yakub'un ona olan muhabbeti diğer kardeşlerine oranla daha fazladır.

Yusuf henüz küçükken annesi ölür, bunun üzerine bir süre için amcası İs tarafından büyütülür, daha sonra da bu görevi babası Yakub devralır.

Yakub'un çok büyük bir sevgiyle bağlı olduğu Yusuf, bir gün rüyasında ay, güneş ve on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görür. Ardından rüyasını babası Yakub'a anlatır. Yakub, oğluna bunun ilahi bir mesaj olduğunu ve kendisinin ileride peygamber olacağını bildirir. Ayrıca ondan bu rüyayı çok kıskanç olan kardeşlerine anlatmamasını ister. Fakat küçük Yusuf, rüyasını kardeşlerine anlatır. Kardeşleri onu kıskanır ve şeytanın da telkinleriyle Yusuf'u öldürmeye karar verirler. Bunun için Yusuf'a evden dışarı çıkmaları için babasından izin istemesini söylerler, Yusuf bu isteği babasına iletir. Hz. Yakub, istemeyerek de olsa Yusuf'a izin verir. Baba oğul Kenan'daki bir ağacın altında vedalaşırlar. Dışarı çıkınca kardeşleri Yusuf'u bir kuyunun başına götürür ve onu kuyunun içine atıverirler. Fakat kuyuda melekler ona yardım eder.

Kardeşleri eve döndüklerinde babaları Yakub'un Yusuf'u sorması üzerine ona yalan söyleyerek Yusuf'un bir kurt tarafından parçalandığını söylerler. Ayrıca babalarına bir koyunun kanını sürdükleri Yusuf'un gömleğini getirirler. Yakub onlara inanmaz, kurtların yanına gider, onlarla konuşur ve hiçbir kurdun Yusuf'a zarar vermediğini öğrenir. Fakat oğlunu arama yoluna gitmez, çünkü Allah ondan sabretmesini ister. Yusuf'un hasretiyle yanan Yakub'un gözleri zamanla görmez olur.

Kardeşleri günler sonra Yusuf'u atmış oldukları kuyunun başına giderler, bir kervanın Yusuf'u bulup kuyudan çıkardığını görürler. Bunun üzerine kervanın yanına gidip Yusuf'un kendilerinin kölesi olduğunu söyleyip onu tacire satarlar. Kervan ilerledikçe insanlar Yusuf'un mucizelerini görürler ve gittikçe ona olan saygıları artar. İsmi Malik olan bu tacir, Yusuf'u bir saraya götürür.

Bu açıklamalardan sonra mesnevide Züleyha'nın hikâyesine geçilir:

Züleyha, Mağrib ülkesindeki bir sultanın kızıdır. Bir gün rüyasında bir genç görür ve ona âşık olur. Rüyasında gördüğü bu kişi Yusuf'tur. Züleyha aşkından deli divane olur, kendinden geçer. Fakat bu sırada Züleyha'nın güzelliğini duyan Mısır azizi, Mağrib sultanından kızını ister, Züleyha onunla evlenir ve Mısır sarayına yerleşir. Bu sıralarda Malik, kölesi olan Yusuf'u satmaya karar verir ve onu Mısır azizinin sarayına götürür. Züleyha, onu görünce Yusuf'un yıllar önce rüyasında gördüğü ve âşık olduğu genç olduğunu anlar, onunla ilgilenmeye başlar. Bir süre sonra Yusuf, Züleyha'nın kendisine karşı özel duygular beslediğinin farkına varır. Züleyha, dadısının da telkinleriyle Yusuf'a onu elde edebilmek için birçok kez hile kurar; bu hileler onların beklentilerinin tam tersine Yusuf'u ondan uzaklaştırır. Yusuf bu sırada peygamberlik görevini de yerine getirerek insanları doğru yola davet eder. Bu öğütleriyle Yusuf yücelikleri temsil ederken Züleyha süfli ve dünyevi olanları temsil eder. Züleyha, Yusuf'a karşı her yaklaşmasında geri çevrilir. Bir gün ona bir tuzak kurarak Yusuf'u kendi kurduğu bir eve kapatır. Ona sarıldığı sırada Yusuf'un gömleği arkadan yırtılır. Züleyha, suçu üzerinden atmak için Mısır azizine yalan söyleyerek Yusuf'un kendisine saldırdığı yalanını uydurur. Bu sırada annesinin kucağındaki küçük bir çocuk dile gelerek Yusuf'un suçsuz olduğunu, azizin bunu anlaması için gömleğin hangi taraftan yırtıldığına bakmasının yeterli olacağını söyler. Aziz gömleği kontrol eder, Yusuf'un haklı olduğuna inanır. Bu olay tüm Mısır'da yayılır, kadınlar Züleyha'yı konuşmaya başlarlar. O da bunun üzerine bir meclis tertip ederek kadınları buraya çağırır. Kadınlar oturup meyve yerken

bir ara Yusuf'u çağırır. Yusuf odaya girer girmez kadınlar onun güzelliği karşısında ellerindeki bıçaklarla meyve yerine ellerini keserler.

Bu olayın ardından Züleyha, Yusuf'u hapse attırmakla tehdit eder, o da zina gibi kötü bir yola düşeceğine hapse girmeyi tercih ettiğini söyleyerek Allah'a yakarır. Bu arada Züleyha kocasına Yusuf'un kendisini tüm Mısır'da rezil ettiğini söyler, Mısır azizi de onun bu sözlerine kanarak Yusuf'u zindana attırır. On iki yaşından itibaren rüya yorumlama yeteneği kendisine verilmiş olan Hz. Yusuf, zindandayken azizin iki kulunun rüyasını yorumlar. Daha sonra da Mısır reyyanının hiçbir kâhinin yorumlamadığı rüyasını anlamlandırır. Onun rüyasının önce yedi yıl berekete, ardından da yedi yıl kıtlığa işaret ettiğini söyler. Reyyan Yusuf'un yorumunu beğenir, onu Züleyha'nın da suçunu itiraf etmesi üzerine hapisten çıkarır ve devlet göreviyle taltif eder. Yaptıkları neticesinde iyice gözden düşen Mısır azizi vefat ettikten sonra, Mısır'ın yeni azizi Yusuf olur.

Bu arada sarayda bir başına kalan Züleyha, Nil'in kenarına bir kulübe yaptırarak orada yaşamaya başlar. Yusuf'un hasretinden ağlaya ağlaya gözleri kör olur. Bir gün putların kendisine hiçbir şekilde yardım etmediğini anlayınca hak yola döner ve iman eder. Züleyha, iman etmesinin üzerinden birkaç zaman sonra alayıyla birlikte Nil'in kenarından geçmekte olan Yusuf'u görür. Züleyha, Yusuf'un yanına giderek ondan kendisinin gençleşmesi ve güzelleşmesi için Allah'a yalvarmasını ister. Yusuf dua eder ve Züleyha muradına erer, sonra asıl muradının Yusuf'un kendisi olduğunu söyler. Tam bu sırada gökten bir melek gelerek Yusuf'a Züleyha ile kendisinin Allah katında nikâhlandıklarını söyler. Bunun üzerine Yusuf'un Züleyha'ya karşı gönlüne bir muhabbet düşer, sonra da Yusuf'la Züleyha evlenirler.

Yusuf ile Züleyha arasında tüm bunlar yaşanırken Mısır'da büyük bir kıtlık hüküm sürmektedir. Yusuf, bolluk döneminde aldığı tedbirler sayesinde Mısır halkını hiçbir şeye muhtaç etmez, hatta başka ülkelerden gelen insanlar aç kalmamak için Yusuf'tan aman dilerler. Bu in-

sanların arasında Yakub ve oğulları da vardır. Yakub'un buğday almaları için Mısır'a göndermiş olduğu oğulları, Yusuf'un huzuruna çıkarlar. Yusuf onları tanır ve onlara kendilerinden pek fazla hoşlanmadığını söyler. Bu sebeple içlerinden birini rehin alarak bir dahaki seferde küçük kardeşlerini Mısır'a getirmelerini ister. Bunun üzerine kardeşlerin biri Mısır'da kalır, diğerleri de verdikleri payın tekrardan içine konulmuş olduğu çuval dolusu buğdayla Kenan iline geri dönerler. Yusuf'un kardeşleri bir dahaki gelişlerinde küçük kardeşlerini de Mısır'a getirirler. Yusuf'un huzuruna çıktıkları vakit küçük kardeş Yusuf'u tanır. Yusuf da ona yüzünü gösterir; fakat ona diğer ağabeylerine bu konudan bahsetmemesini tembihler. Yusuf, bir oyunla küçük kardeşini kendisine köle yaparak onun Mısır'da kalmasını sağlar ve diğer kardeşleri Kenan'a geri dönerler.

Bu sırada Yakub'a vuslatın biteceğine dair Allah tarafından haber verilir. Yakub, Mısır'da kalan oğluna zarar gelmemesi için Mısır sultanına bir mektup yazar. Yusuf, babasının mektubunu okuduktan sonra tekrar Mısır'a gelmiş olan kardeşlerine yüzünü göstererek kendini tanıtır. Daha sonra kardeşlerini bağışlar, on iki kardeş bir araya gelerek ağlaşırlar. Yusuf gömleğini Yakub'a gönderir, Mısır'a gitmekte olan Yakub peygamber bu gömleği gözlerine sürer ve gözleri açılır. Birbirlerinin hasretiyle yanıp tutuşmuş olan baba oğul Mısır'da birbirlerine kavuşurlar.

Bu kavuşmanın ardından geçirdiği mutlu günlerden sonra Yusuf vefat eder. Onun vefatına tüm Mısır halkı çok üzülür. Züleyha da bir gün mezarlıkta Hz. Yusuf'un mezarının başındayken vahdet ışığıyla aydınlanarak bu dünyadan göç eder.

2. İşlediği Konu Bakımından Benzer Ayet Ve Beyitlerin Tespiti Ve Mukayesesi

Hz. Yusuf'un Rüyasında Peygamber Olacağını Görmesi

* Yusuf babasına: "Babacığım! "Rüyamda on bir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti. (Yusuf Suresi, 4. Ayet)

* *Bu gece on bir encüm mihr ile mâh*

Sücûd itdi bana seyrümde nâgâh

İşitdüm cümle ervâh-ı enâmı

Çağırdı es-salâtu ve's-selâmı (624./625. Beyitler)

Hz. Yakub'un Rüyasını Kardeşlerine Anlatmaması Yönünde Oğlu Hz. Yusuf'a Telkinleri

* *Babası şunları söyledi: "Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar; zira şeytan insanın apaçık düşmanıdır". (Yusuf Suresi, 5.Ayet)*

* *Olursın cümle 'illiyîne serdâr*

Düşünden kılma ihvânı haberdâr

Gazab ehlidür anlar kaldurur baş

Bu râzı eyleme ihvânuna fâş

Vücûdun varlığın ma'dum iderler

Seni cân gibi nâ-ma'lûm iderler (632./633./634. Beyitler)

Kardeşlerinin Yusuf'un Gördüğü Rüyadan Haberdar Olmalarının Ardından Onu Öldürmeye Karar Vermeleri

* *Kardeşleri: "Biz birbirimize bağlı bir topluluk olduğumuz halde, babamız, Yusuf'u öldürün veya onu ıssız bir yere bırakıverin ki babanız size kalsın; ondan sonra da iyi kimseler olursunuz" dediler. (Yusuf Suresi, 8./9. Ayetler)*

* *Nihânî Yûsuf'un almağa cânın*

Müheyyâ kıldılar mihnet sinânın

*Kimi eydürdi ölmek gerekdür
Meseldür bu ki yâ tekdür yâ pekdür*

*Kimi eydürdi budur ana çare
Irak yirde atarum bir diyâra (643.- 645. Beyitler)*

Kardeşlerinin Yusuf'u Dışarı Çıkarmak İçin Hz. Yakub'la Konuşmaları

* Bunun üzerine "Ey babamız! Yusuf'un iyiliğini istediğimiz halde, onu niçin bize emniyet etmiyorsun? Yarın onu bizimle beraber gönder de gezsin oynasın, biz onu herhalde koruruz" dediler. (Yusuf Suresi, 11./12.Ayetler)

* Varup Ya'kûba itdiler niyâzı
Dediler ey nebûler ser-firâzı

*Bahar oldu şitâ eyyâmı geçdi
Nikâbını çemen mahbûbı açdı*

*Açıldı her şükûfe şâd u handân
Dehân-ı gülde jale oldu dendân (647.- 649. Beyitler)*

Hz. Yakub'un Bu İstek Karşısında Kaygılarını Dile Getirmesi

* Babaları, "Onu götürmeniz beni üzüyor; siz farkına varmadan onu kurdun yemesinden korkarım" dedi. (Yusuf Suresi, 13.Ayet)

* Gelüp evlâdı çok ibrâm idicek
Tereddüd eyledi pîr-i mübârek

*Didi cânumdur ol ser-çeşme-i nûr
Virememe benden ayrılmağa destûr*

*Gezerken şâyed ol serv-i kabâ-pûş
Amansuz yırtıcı kurda ola tuş*

*Bu idi kurdı anduğına hikmet
Düşün görmüşdi ol kân-ı basiret (666.-674. Beyitler)*

Kardeşlerinin Hz. Yusuf'u Kuyuya Atmayı Planlamaları ve Bunu Gerçekleştirmeleri

** Yusuf'u götürüp bir kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdılar.
Biz ona, kardeşlerinin bu işlerini kendileri farkına varmadan haber vereceksin,
diye vahyettik. (Yusuf Suresi, 15.Ayet)*

** Didiler ulı yolda bir kuyı var
Dil-i zâlim gibi târik ü hem târ
Atalum çâh içine nazikâne
Ola kim tuş ola bir kârbâna*

*Kuyuya atdılar kat' oldı ümmîd
Sanasın gitdi tahte'l-arza hurşîd*

*İnilderdi inerken yâr-ı mezkûr
Ser-â-ser nâle oldı çâh-ı menkûr (805./850.Beyitler)*

Kardeşlerinin Ağlayarak Hz. Yakub'un Yanına Dönmeleri ve Ona Söyledikleri Yalan

*Akşamüstü ağlayarak babalarına geldiklerinde: "Ey babamız! İnan olsun biz yarış yapıyorduk; Yusuf'u eşyamızın yanına bırakmıştık; bir kurt onu yedi. Her ne kadar doğru söylüyorsak da sen bize inanmazsın" dediler. Üzerine başka bir kan bulaşmış olarak Yusuf'un gömleğini de getirmişlerdi. Babaları: "Sizi nefsiniz bir iş yapmaya sürükledi; artık bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yardım istenir" dedi. (Yusuf Suresi, 16.-18.Ayetler)

* Atasının önünde etdiler âh
Didiler Yûsufı kurd aldı nâ-gâh

Oyuna taldı biz gafil bulunduk
Ziyâde mest ü lâ-yakil bulınduk

Tolındı dideden çünkim o meh-rû
Yidi cism-i latifin gürk-ibed-hû

Irakdan olmaduk dermâna kâdir
Birimüz anda bulunmadı hâzır

Kodılar önine pîrâhenini
Göke irgürdiler âh u enini

Kamîsi cümleten âlûde-i hûn
Sehâb olmuş şafakdan sanki gülgûn

Demür pîrâheni âl eylediler
Biri birini idlâl eylediler (925.-931. Beyitler)

Bir Tacirin Hz. Yusuf'u Kuyudan Çıkarması ve Onu Beraberinde Götürmesi

* *Bir kervan geldi, sucularını gönderdiler; sucu kovasını kuyuya saldı, "Müjde! İşte bir oğlan" dedi. Yusuf'u alıp onu ticari bir mal olarak sakladılar. Oysa Allah yaptıklarını bilir. (Yusuf Suresi,19.Ayet)*

* *Takıldı Malikün yanına Yûsuf*

Yöneldi râh-ı hicranına Yûsuf

Refik itdi vücudun kârbâna

Tarîk-i gurbete oldı revâne (1257./1258. Beyitler)

Tacirin Hz. Yusuf'u Satması

* *Onu yanlarında alıkoymak istemedikleri için ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. (Yusuf Suresi, 20.Ayet)*

* *O mâla niçe yük mâl oldı ilhâk*

Satıldı kul diyü sultân-ı âfâk (2438.Beyit)

Züleyha'nın Hz. Yusuf'a Yakınlaşması Karşısında Hz. Yusuf'un Ona Yüz Vermemesi

* *Evinde bulunduğu kadın onu kendine çağırды, kapıları sıkı sıkı kapadı ve "gelsene" dedi. Yusuf: "Günah işlemekten Allah'a sığınırım, doğrusu senin kocan benim efendimdir; bana iyi baktı. Haksızlık yapanlar şüphesiz başarıya ulaşamazlar." dedi. And olsun ki kadın Yusuf'a karşı istekli idi; Rabbin'den bir işaret görmeseydi Yusuf da onu isteyecekti. İşte ondan kötülüğü ve fenalığı böylece engelledik. Doğrusu o bizim çok samimi kullarımızdandır. (Yusuf Suresi, 23./24.Ayet)*

* *Ta'accüb eyledi Yûsuf bu hâle*

Bu mekr ü âle bu rengî hayâle

Yüzini göke dikdi mâh-ı Ken'an
Münâcât itmeğe Mevlâya ol ân
Görür kim oldı maksûdı hilâfı
Okudı neccinâ mimmâ nehâfı (3625.-3630. Beyitler)

Hz. Yusuf'un Gömleğinin Yırılması

* İkisi de kapıya koştı, kadın arkadan Yusuf'un gömleğini yırttı; kapının önünde kocasına rastladılar. Kadın kocasına "Ailene fenalık etmek isteyen bir kimsenin cezası ya hapis ya da can yakıcı bir azap olmalıdır" dedi. (Yusuf Suresi, 25.Ayet)

* Elinden kurtulup ol nûr-ı dâde
Gül-i ter gibi dâmâmı derîde
Kilitlenmiş kapular oldı mekşûf
Vücûdı vâvım itdi taşra ma'tûf (3822./3823. Beyitler)

Hz. Yusuf'un Masumiyetinin Anlaşılması

* Yusuf: "Beni kendine o çağırdı" dedi. Kadın tarafından bir şahit, "Eğer gömleği önden yırtılmışsa kadın doğru söylemiş, erkek yalancılardandır; şayet gömleği arkadan yırtılmışsa kadın yalan söylemiştir, erkek doğrulardandır" diye şahitlik etti. (Yusuf Suresi, 26./27.Ayetler)

* Azizün gûşına irdi bu ifsâd
Çagırdı Yusûfun katline cellâd

Elinde tıfl-ı ma'sûm ile nâgâh
Oraya geldi bir zen hikmetu'llah

Hudâ dil virdi ol ma 'sûm-ı pâke

Mu 'in oldı garîb-i derdnâke

Anun ardında çâk-i dâmeni var

Dehân olup ider sıdkına güftâr

Eger öninde olsa çâk-i dâmân

Yanunda Yusuf olur ehl-i 'isyân (3857./3865. Beyitler)

Şehirdeki Kadınların Züleyha Hakkında Konuşmaları

*Şehirde birtakım kadınlar: "Vezirin karısı kölesinin olmak istiyor-
muş; sevgisi bağrını yakmış; doğrusu onun besbelli sapıtmış olduğunu
görüyoruz." dediler. (Yusuf Suresi, 30. Ayet)

*Zenân-ı Mısır içinde oldı meşhur

Ser-â-ser mâcerâ-yı hâli mezkûr

Didiler hamlık eyler Zelihâ

Ne hoş bed-nâmlık eyler Zelihâ

Biz olsak ol habîb ile musâhib

Olurdı dâyimâ ol bize tâlib

Girerdük gönline îmânı gibi

Mahabbet eyler idi cânı gibi (3907.-3915. Beyitler)

Zeliha'nın Hakkında Dedikodu Çıkaran Kadınları Hz. Yusuf'u Gör-
meleri İçin Bir Meclis Çağırması

*Kadınların kendisini yermesini işitince onları davet etti; koltuklar hazır-
ladı; geldiklerinde her birine birer bıçak verdi. Yusuf'a: "Yanlarına çık" dedi.

Kadınlar Yusuf'u görünce şaşıp ellerini kestiler ve "Allah'ı tenzih ederiz ama bu insan değil ancak çok güzel bir melektir" dediler. (Yusuf Suresi, 31.Ayet)

*Mesâvî olduğın bildi Zelîhâ

Zenân-ı Mısr'ı çağırıldı hemânâ

Müheyyâ eyledi bezm-i neşâtı

Çekildi anda 'işretler simâtı

Kabûl itdi güzeller iltimâsın

Çağırıldı anda yâr-ı bî-vefâsın

Gül-i handânın âl ile getürdi

'Aceb rengîn hayâl ile getürdi

Şaşup her birisi tutdı dilini

Kodı nârencini kesdi elini

Eli her birinin kana boyandı

Kızardı pençe-i mercâna döndi (3918.-3957. Beyitler)

Hz. Yusuf'un Zindana Atılması

*- Yusuf: "Rabbim! Hapis benim için, bunların istediklerini yapmaktan daha iyidir. Eğer tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve bil-meyenlerden olurum." dedi. (Yusuf Suresi, 33.Ayet)

-Sonra, kadının ailesi delilleri Yusuf'un lehinde gördüğü halde, onu bir süre için hapsedmeyi uygun buldu. (Yusuf Suresi, 35.Ayet)

*İşitdi çünkü Yusuf bu 'itâbı

Hudâdan canibe oldu hitâbı

*Didi yâ Rabbi yegdür bend ü zindân
Bu derd ü gussadan her rûz u her ân*

*Başından Yûsufun tâcı alındı
Vakârı mühri toprağa salındı*

*Takıldı seyl-i eşki gibi zencîr
Emîri kıldılar ta 'zîr ü teşhir (4022.- 4055. Beyitler)*

Hz. Yusuf'un Azizinin Zindanda Bulunan İki Kulunun Rüyalarını Yorumlaması

*-Hapse, onunla beraber, iki genç daha girdi. Biri, "Rüyamda şaraplık uzum sıkıldığını gördüm" dedi; diğeri "Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm" dedi. "Bize bunu yorumla; senin iyi bir kimse olduğunı görüyoruz" Yusuf: "Rabbimin bana öğrettiği bilgi ile daha yiyeceğiniz yemek gelmeden size onu yorumlarım. Doğrusu ben, Allah'a inanmayan ve ahireti inkâr eden, bir milletin dinini birikmişimdir. (Yusuf Suresi, 36./37. Ayet)

-Ey mahpus arkadaşlarım! Biriniz efendinize şarap sunacak, diğeri aşılacak ve kuşlar başından yiyecektir. Sorduğunuz iş işte böylece kesinleşmiştir. İkisinden, kurtulacağını sandığı kimseye Yusuf: "Efendinin yanında beni an" dedi. Ama şeytan efendisine onu hatırlatmayı unutturdu ve Yusuf bu yüzden daha birkaç yıl hapiste kaldı. (Yusuf Suresi, 41./42. Ayet)

**İki sultan kulu var idi mahbûs
Meh-i Ken'an olmuşlardı me'nûs*

*İkisi düş görüp takrir itdi
İşitdi düşlerin ta 'bîr itdi*

*Birünün düşü âsâr-ı selâmet
Birünün bâ'is-i kahr u melâmet*

*Benüm ahvâlümü i'lâm eyle
Beni kurtarmağa ikdâm eyle*

*O serdâr-ı şeh olan merd-i bî-hûş
Cenâb-ı Yusûfı itdi ferâmûş (4252.-4259.Beyitler)*

Mısır Reyyanının Rüyasının Hz. Yusuf Tarafından Yorumlanması

*Hükümdar: "Ben, yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yediğini; yedi yeşil başak ve bir o kadar da kurumuş başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yormasını biliyorsanız rüyamı söyleyiniz." dedi. Etrafındakiler: "Birtakım karışık rüyalar; biz böyle rüyaların yorumunu bilmeyiz" dediler. Hapiste iki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yusuf'u hatırladı ve: "Ben size bunu yorumlayacağım, hele beni gönderin" dedi. Hapishaneye varıp: "Ey doğru sözlü Yusuf! Rüyada görülen yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yemesi; yedi yeşil başak ve bir o kadar kuru başak nedir? Bize yorumla, ben de insanlara ulaştırayım da bilsinler" dedi. Yusuf: "Devamlı yedi sene ekin ekip, biçtiğiniz ekinin yediğinizden artanını başağında bırakın. "Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelir, bütün biriktirdiğinizi yer, yalnız az bir miktar saklarsınız. Sonra, halkın yağmur göreceği bir yıl gelir, o zaman sıkıp sağarlar dedi. (Yusuf Suresi, 43.-49.Ayetler)

*Ol esnâlarda bir düş gördi Reyyân
İrişdi gönline havf ü hirâsân

*Uyurken 'âlem-i ma 'nâda ol şâh
Yedi gâv-ı semîni gördi nâgâh*

*Ol arada yedi baş gâv-ı lâgar
Şitâb ile gelüp kaldurdılar ser*

...

*Bu iklimin hubûbât-ı galâli
Celîlü'l-kadr ola lûlû misâli*

*Bunun râyın eger eylerse Reyyân
Olur, işkâl müşkil cümle âsân (4279.-4304.Ayetler)*

Mısır Reyyanının Hz. Yusuf'un Rüya Yorumunu Beğenmesi

*Hükümdar: "Onu bana getirin" dedi. Yusuf'a elçi gelince, "Efendine dön, kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi bir sor; doğrusu Rabbim onların hilesini bilir" dedi. Hükümdar kadınlara: "Yusuf'un olmak istediğiniz zaman durumunuz neydi?" dedi. Kadınlar: "Haşa! Onun bir fenalığını görmedik" dediler. Vezirin karısı: "Şimdi gerçek ortaya çıktı; onun olmak isteyen bendim; doğrusu Yusuf doğrulardandır" dedi. Yusuf, "Maksadım, vezire, gıyabında ihanet etmediğimi, hainlerin tuzaklarını Allah'ın başarıya erdirmediğini bilmesini sağlamaktı" dedi. Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefis, Rabbimin merhameti olmadıkça, kötülüğü emreder. Doğrusu Rabbim bağışlayandır, merhamet edendir. Hükümdar: "Onu bana getirin, yanıma alayım" dedi. Onunla konuşunca: "Bugün senin yanımızda önemli bir yerin ve güvenilir bir durumun vardır." dedi. Yusuf: Beni memleketin hazinelerine memur et, çünkü ben korumasını ve yönetmesini bilirim" dedi. Yusuf'u böylece o memlekete yerleştirdik; istediği yerlerde oturabilirdi. Rahmetimizi tıpkı bu misalde olduğu gibi istediğimize veririz; iyi davrananların ecrini zayi etmeyiz. (Yusuf Suresi, 50.- 56.Ayetler)

*Tefahhuş itdi hâl-i mücmelini

O 'avretler ki kesmişdi elini

Getürdi cümle istifsâr kıldı
Kemâl-i sıdkını fehm itdi bildi
Hatâ ve cürmine pinhân u peydâ
Mukırr u mu 'terîf oldı Zelîhâ
...
O dem Yûsuf 'azîz-i 'âlem oldı
Sevindi güldi 'âlem hurrem oldı

Celâl ü şevketi şâhâne oldı
Sadâ-yı 'adl ü dâdı dehre toldı (4306.-4354.Beyitler)

Yaşanan Kıtlık Nedeniyle Hz. Yakub'un Oğullarının Yardım Almak Üzere Mısır'a Gitmeleri

*Yusuf'un kardeşleri gelip yanına girdiler. Kendisini tanımadıkları halde o onları tanıdı. Onların yüklerini hazırlatınca şöyle dedi: "Baba bir kardeşinizi bana getirin. Sizlere ölçüyü bol tuttuğumu ve benim misafir konuklayanların en iyisi olduğumu görmüyor musunuz? "Eğer onu bana getirmezseniz bundan böyle benden bir ölçek bile alamazsınız ve bana artık yaklaşmayın da. Kardeşleri: "Babasını ikna etmeye çalışacağız ve herhalde bunu yaparız" dediler. (Yusuf Suresi, 58./61. Ayetler)

*Görürler himmet-i pîr oldı 'âlî
Yola 'azm itdi Ya 'kûbun 'ayâli

Varup mahrûsa-i Mısra bu cumhûr
Alurlar cümle 'arz-ı hâle destur

Nikâb ile turur dîvânda Yûsuf
Gelüp öninde itdiler tevakkuf

*Tefekkür eyledi ahvâli Yûsuf
İşitdi sözlerin itdi tevakkuf*

*Babasıyla kalan ferzend-i mâhir
Karındaşı idi ana ata bir*

*Atıldığında çâha ol gül-i ter
Bile gelmiş degüldi ol birâder*

*Didi siz gelmedünüzse fesâda
Biriniüz rehn olup tursun burada (4637./4670. Beyitler)*

Hz. Yusuf'un Kardeşlerinin Buğday Karşılığında Verdiği Ücreti Onlara İade Etmesi

*Yusuf adamlarına: "Karşılık olarak getirdiklerini de yüklerine koyun. Belki ailelerine varınca, onu anlarlar da bir daha dönerler" dedi. (Yusuf Suresi, 62. Ayet)

**Bahâ-yı galleyi bir ehl-i 'irfân
Çuvalın birisinde kıldı pinhân*

*Galâle gark idüp Ken 'ân zemini
Du'â-gûy eylediler her hazini (4675./4676. Beyitler)*

Kardeşlerinin Mısır'a Tekrar Gitmeleri Gerektiğini Hz. Yakub'a Söylemeleri ve Mısır'a Dönüşleri

*-Babalarına döndüklerinde, "Ey babamız! Bize yiyecek yasak edildi, kardeşimizi bizimle beraber gönder de yiyecek alalım. Onu elbette koruruz" dediler. (Yusuf Suresi, 63. Ayet)

-Yüklerini açınca karşılık olarak götürdükleri mallarının kendilerine iade edilmiş olduğunu gördüler. "Ey babamız! Daha ne isteriz; işte mallarımız da bize iade edilmiş; ailemize onunla yine yiyecek getirir, kardeşimizi de korur ve bir deve yükü de artırmış oluruz; esasen bu az bir şeydir" dediler. (Yusuf Suresi, 65.Ayet)

*Atâ vü lutf-ı sultânı didiler
'İtibnı dai hep söylediler

Boşalırken çuvaldan zâd-ı ihvân
Çıka geldi bulındı mâl-ı pinhân

Eger kim Mısra varmayan birâder
Bu def'a varur ise def' olur şer

Gider bizden yaramaz i'tikâdı
Bize vâfir virür varınca zâdı (4678.- 4684. Beyitler)

Hz. Yusuf'un Kardeşlerinin İkinci Sefer Mısır'a Gitmeleri

*Yusuf'un yanına girdiklerinde, kardeşini bağrına bastı ve: "Ben senin kardeşinim, onların yaptıklarına artık üzülme" dedi. (Yusuf Suresi, 69. Ayet)

*Bu on kardeş uyup bir karbânâ
Diyâr-ı Mısra dek oldu revâne

İrişdi Yûsufa bunlar ke-mâ-kân
Du 'âlar itdiler bî-hadd ü pâyân

Ana bir kardaşı kim sonra geldi

Anı Yûsuf çeküp yanına aldı 4685.- 4687. Beyitler)

Hz. Yusuf'un Küçük Kardeşinin Mısır'da Kalmasını Sağlaması

*Yusuf onların yüklerini yükletirken, bir su kabını kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra bir münadi şöyle bağırdı: "Ey kervancılar, siz hırsızsiniz!" Geri dönerek, "Ne kaybettiniz?" dediler. Hükümdarın su kabını kaybettik, onu getirene bir deve yükü mükâfat verilecek, buna ben kefil oluyorum dediler. Allah'a yemin ederiz ki memleketi ifsat etmeğe gelmediğimizi ve hırsız da olmadığımızı biliyorsunuz" dediler. Yalancı iseniz, hırsızlığın cezası nedir? Dediler. Cezası, kimin yükünde bulunursa, ceza olarak ona el konulur; biz zalimleri böyle cezalandırırız; dediler. Yusuf kardeşinin yükünden önce onlarınkini aramaya başladı; sonra kardeşinin yükünden su kabını çıkardı. İşte biz Yusuf'a böyle bir plan kullanmasını vahyettik. Çünkü hükümdarın kanunlarına göre kardeşini alıkoyamazdı, meğerki Allah dileye. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Her ilim sahibinden üstün bir bilen bulunur." Çalmışsa, daha önce kardeşi de çalmıştı dediler. Yusuf bunu içinde sakladı, onlara açmadı. İçinden, "Durumunuz pek kötüdür; anlattığınızı Allah daha iyi bilir" dedi. Kardeşleri: "Ey Vezir! Onun yaşlanmış, kocamış bir babası vardır. Bizden birini onun yerine al. Doğrusu biz senin iyi davrananlardan olduğunı görüyoruz" dediler. Maazallah! Biz, malımızı kimde bulmuşsak ancak onu alıyoruz, yoksa haksızlık etmiş oluruz dedi. Ümitsizliğe düşünce, konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri şöyle dedi: "Babanızın Allah'a karşı sizden bir söz aldığını, daha önce Yusuf meselesinde de ileri gittiğinizi bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verene veya Allah hakkımda hüküm verene kadar ki O, hükmedenlerin en iyisidir bu yerden ayrılmayacağım. Siz dönün, babanıza gidin ve deyin ki: "Ey Babamız! Senin oğlun hırsızlık yaptı, bu bildiğimizden başka bir şey görmedik; görülmeyeni de bilmeyiz; bulunduğumuz kasabanın halkına ve beraberinde olduğumuz kervana da sorabilirsin; biz şüphesiz doğru söylüyoruz." (Yusuf Suresi, 70.-82.Ayetler)

*İdüp ihvânınun emrinde hîle

Visâle hilesi oldı vesîle

Uğurlayınca sâ'mı galâlün
Komışlardı içine bir çuvalun

Gümiş bir tas idi ol sâ'ı ra'nâ
Bahâ vü kıymeti a'lâdan a'lâ

Biri feryâd u efgân itdi ol hîn
Uğurlandı didi ol sâ'ı sîmîn

Ana bir kardaşını şer' ile ol
Çeküp yanına aldı eyledi kul (4718.-4727.Beyitler)

Hz. Yusuf'un Kardeşini Mısır'da Alıkoymasının Hz. Yakub'a Bildirilmesi

*Onlara sırt çevirdi, "Vah, Yusuf'a yazık oldu!" dedi ve üzüntüden gözlerine ak düştü. Artık acısını içinde saklıyordu. Allah'a yemin ederiz ki, Yusuf'u anıp durman seni bitkin düşürecek veya helak olacaksın dediler. (Yusuf Suresi, 84./85.Ayet)

*Yıkıldı derd ile âh itdi Ya'kûb
Gören sandı ki öldi gitdi Ya'kûb

Şitâ ile nitekim sahn-ı gülşen
Bozuldı benzi bu bârid haberden (4764./4765. Beyitler)

Kardeşlerinin Üçüncü Defa Mısır'a Gitmeleri ve Hz. Yusuf'un Kendisini Onlara İfşa Etmesi

*Ey Oğullarım! Gidin, Yusuf'u ve kardeşini arayın. Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin; doğrusu kâfirlerden başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez. Kardeşleri vezirin yanına vardıklarında: "Ey Vezir! Biz ve çoluk çocuğumuz darlığa uğradık; pek değersiz bir malla geldik; ölçeği bize tam yap ve sadaka ver; Allah sadaka verenleri şüphesiz mükâfatlandırır" dediler. Siz, Yusuf ve kardeşine bilmeden neler yaptığının farkında mısınız? Dedi. Yoksa sen Yusuf musun? Dediler. "Ben Yusuf'um, bu da kardeşim. Allah bize iyilikte bulundu; doğrusu kim kötülükten sakınır ve sabrederse bilsin ki Allah iyi davrananların ecrini katiyen zayi etmez" dedi. (Yusuf Suresi, 87.-90.Ayetler)

**İdüp evlâdına mektûbı teslîm
Didi eylen 'Aziz-i Mısra ta'zîm*

*Ümîdim bu ki haof ide Hudâdan
Ola kim kurtula oğlum belâdan*

...

*Açılır bâd-ı âhından nikâbı
Götürür araddan ebr-i hicâbı
Yüzün görüp gelürler anda vecde
İder on bir karındaş ana secde*

*Düşü gerçekliğini itdi isbât
Meh-i Ken'ana geldi haylî hâlât*

*Vücûdı gizlü gencin kıldı zâhir
Der-âguş itdi ihvânımı bir bir*

*Bir araya gelüp on iki kardaş
Zemîne gözlerinden dökdiler yaş (4799.-4829. Beyitler)*

Hz. Yusuf'un Gömleğini Babasına Göndermesi ve Hz. Yakub'un Gözlerinin Açılması

*Yusuf: "Bugün azarlanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir. Bu gömleğimi götürün, babamın yüzüne sürün, görmeğe başlar; bütün çoluk çocuğunuzla bana gelin," dedi. Kervan memleketlerine dönmek üzere ayrıldığında, babaları: "Doğrusu ben Yusuf'un kokusunu duyuyorum; ne olur bana bunak demeyin" dedi. Çevresindekiler: "Allah'a yemin ederiz ki sen, hala eski şaşkınlığındasın" dediler. Müjdeci gelip, gömleği Yakub'un yüzüne bırakınca, hemen gözleri açıldı. Bunun üzerine Yakub "Ben size, Allah katından sizin bilmediğinizi biliyorum dememiş miydim?" dedi. (Yusuf Suresi, 92.-96.Ayetler)

**Çıkardı gönleğini Mâh-ı Ken'an
Birine virdi ihvânınun ol ân*

*Didi sa'y eylen itmen hergiz ihmâl
Resûle bu kamîsi eylen irsâl*

*Bununla gözleri yaşunı silsin
Biraz târîk-i hicrânı tağılsun*

*Dönüp pirâheni murg-ı sefide
Gelüp Ya 'kûba oldı nûr-ı dîde*

*Gözine sürdi çün bu yâsemîni
Saba-ves açdı çeşmi nergisini (4851./4864. Beyitler)*

Hz. Yakub'un Mısır'a Gelmesi, Hz. Yusuf'la Buluşmaları

*Yusuf'un yanına geldiklerinde, o, anasını babasını bağrına bastı, "Allah'ın dileğince, güven içinde Mısır'da yerleşin" dedi. Ana babasını tahtın üzerine oturttu, hepsi onun önünde (Allah'a secde edip) eğildiler. O zaman Yusuf: "Babacığım! İşte bu, vaktiyle gördüğüm rüyanın çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan, benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkaran, sizi çölden getiren Rabbim bana pek çok iyilikte bulundu. Doğrusu Rabbim dilediğine lütfkârdır, O şüphesiz bilendir, Hakim'dir" dedi. (Yusuf Suresi, 99./100.Ayetler)

*Çıkup Beytü'l- Hazenden Pîr-i Ken'an

Murâdı oldı 'azm-i kûy-ı cânân

Dem-i vuslatda sankim nûr-ı Rahmân

Yire indi atından Pîr-i Ken'an

Kemâl-i 'izzetinden şefkatinden

Hemân Yûsuf dahi indi atından

Biri birine sarmaşdı görüşdi

Belâ-yı fûrkat ahvâlin soruşdı

İki cânibden akdı eşk-i şâdî

Gönülden yundı çıkdı gam sevâdı (4872.-4912. Beyitler)

3.Mesneviyi Kur'an-I Kerim'den Ayıran Ve Özgün Kılan Yanları

Yusuf ile Züleyha birçok noktada kendisine kaynaklık teşkil eden Yusuf suresinden etkilenmiştir; fakat buna mukabil Taşlıcalı Yahya kendi özgünlüğünü de oluşturabilmiştir. Şair bunu, üslubunun yanı sıra kutsal kitaptan farklı şekilde anlattığı olaylarla da başarmıştır. Bu-

nun dışında olay örgüsünü daha sağlam kurabilmek ve olayların neden ile sonuçlarını anlatabilmek için anlatıya kutsal kitapta bulunmayan birtakım hikâyeler eklemiştir.

Mesnevide bu özgünlüğü ve farklılaşmayı sağlayan belli başlı özellikler şu şekilde sıralanabilir:

Yusuf ile Züleyha mesnevisi Hz. Yusuf ile Züleyha'nın aşkına odaklanmışken sure Hz. Yusuf'un akledenlere ibret olacak hikâyesini, peygamberliğini ve edebini anlatmak üzerine kurulmuştur.

Yusuf ile Züleyha mesnevisinde Hz. Yakub, Hz. Yusuf'un bir kurt tarafından öldürüldüğü haberini alması üzerine kurtlarla konuşur. Kurtlar ona kendilerinin hiçbir şekilde Hz. Yusuf'a zarar vermediklerini söylerler. Bu husus, Yusuf suresinde yer almamaktadır.

Mesnevide Züleyha'nın Mağrib ülkesinin padişahının kızı olduğundan, Hz. Yusuf'a rüyasında görerek aşık olduğundan ve daha sonra Mısır aziziyle evlendiğinden bahsedilir. Bu anlatım, Kur'an-ı Kerim'de yer almaz.

Yusuf suresinde Züleyha Hz. Yusuf'u ilk kez sarayda görür. Fakat mesnevide Züleyha daha evlenmeden Hz. Yusuf'u rüyasında görerek ona aşık olmuştur. Mesnevide Züleyha'nın Hz. Yusuf'a rüyasında aşık olması kanaatimce bu yüce ve adeta bir tutkuya dönüşmüş olan aşkın temellendirmesini yapmış olmak içindir. Bunun yanı sıra elbette burada rüya motifi de önemli bir faktördür.

Yusuf suresinde, Hz. Yusuf'un Mısır azizinin saraya intikalinden sonra Züleyha'dan söz edilmeye başlanmış; Yusuf'un yaptığı yorum neticesinde hapisten çıkmasıyla da Züleyha surenin konusu olmaktan çıkmıştır. Fakat mesnevi daha ziyade Yusuf ile Züleyha'nın aşkına odaklanmış olduğundan Hz. Yusuf saraya gitmeden önce ve hapisten çıktıktan sonra da Züleyha'dan bahsedilmiştir. Buna göre Züleyha, Hz. Yusuf hapisten çıktıktan sonra suçunu itiraf etmesinin ardından tekrar Yusuf'un derdiyle yanmış, Nil kenarına bir kulübe yaparak

orada yaşamaya başlamıştır. İman ettikten sonra da Hz. Yusuf'u tekrar görmüş ve onunla evlenmiştir. Ölünceye kadar da onunla yaşamıştır.

Mesnevide Züleyha Hz. Yusuf'a yakınlaştıktan sonra gömleğinin yırtılması neticesinde suçlandığı vakit onun suçsuz olduğunu masum bir bebek dile gelerek söyler. Mesnevi bu noktada Kur'an-ı Kerim'den ayrılmaktadır, çünkü Kur'an'da Züleyha'nın bir akrabasının verdiği öğütler neticesinde Hz. Yusuf'un masum olduğu anlaşılır.

Yusuf suresinde Züleyha'nın, Kur'an'daki ifade şekliyle Mısır azizinin karısının, iman edip etmediği konusunda açık bir bilgi yoktur; fakat mesnevide Züleyha putlardan vazgeçerek iman eder, neticesinde de Hz. Yusuf'la evlenir. Kanaatimce bu noktada Züleyha, Hz. Yusuf ile evleneceğinden şair tarafından onun iman etmesi daha uygun görülmüştür. Çünkü Züleyha'nın iman etmesinin hemen ardından Hz. Yusuf ona görünmüş ve kendisine gökte ikisinin nikâhının zaten kıyılmış olduğu haberi gelmiştir.

Yusuf ile Züleyha mesnevisi baba ile oğulun birbirlerine kavuşmalarının ardından hemen sona ermez. Mesnevide Hz. Yakub'un, Yusuf'un ve Züleyha'nın da ölmüş oldukları bilgisine yer verilir. Yusuf suresinde Hz. Yusuf'un hikâyesi, Hz. Yakub ile oğlu Hz. Yusuf'un birbirlerine kavuşmalarıyla sona ermektedir. Kanaatimce bu, bir edebi tür olan mesnevinin bütünlüklü bir yapı teşkil etmesi, giriş, gelişme ve sonuç kısımlarının belirgin kılınması maksadıyla yapılmıştır. Yusuf Suresi'nin asıl amacının insanların Hz. Yusuf'un yaşadıklarından ders çıkarması oluşu surenin bu şekilde nüzul edilmesinde etkili olmuş olabilir.

4. Değerlendirme

Çalışmaya konu olan ve 16.yy.da kaleme alınan Yusuf ile Züleyha mesnevisi menşe'ini kutsal kitaplardan, özellikle de Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'den almıştır. Çalışmada da belirtilmeye çalışıldığı üzere mesnevi şairi temel kaynaklarından biri olan Kur'an-ı Kerim'den çokça ilham almıştır. Çünkü herkesin haberdar olduğu asıl metnin kaynağı

bizzat kutsal kitapların kendileridir. Fakat bu etkilenmelerin yanı sıra şairin elbette ki farklılaştığı ve kendini özgün kıldığı kısımlar da bulunmaktadır.

Mesnevinin tüm bu özelliklerini bir arada değerlendirdiğimizde şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Taşlıcalı Yahya, doğu edebiyatında yüzyıllar boyunca yinelenerek tekrar tekrar yazılmış olan Yusuf ve Züleyha'nın hikâyesine 16.yy'dan farklı bir bakış açısı, edebi üslup ve yorum kazandırmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmetoğlu, Abdullah (2001): Kur'an-ı Kerim Konkordans Çalışması ve Beş Türkçe Paralel Meal
- Çavuşoğlu, Mehmet (1979): Yusûf ile Zelîhâ Tenkidli Basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 192 s.
- Elmalılı Hamdi Yazır (Sadeleştirme ve Yeni tertip: Rauf Pehlivan) (2005): Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, İstanbul: Motif Yayınları, 859 s.
- Ertaylan, İsmail Hakkı (1960): Yusuf ile Züleyha, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları,
- Kanar, Mehmet (2011): Yusuf ile Züleyha, İstanbul: Say Yayınları, 80 s.
- Kanar, Mehmet (2011): Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, İstanbul: Say Ya